

Kitap Tanıtımı

Yıldız KIZILABDULLAH

Ar. Gör., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
e-mail: yildizpodak@mynet.com

Din hizmetlerinde İletişim ve Halkla İlişkiler, İletişim Dini Danışma ve Rehberlik, Halkla ilişkiler, Editör Prof. Dr. Cemal Tosun, Anadolu Üniv. Web. Ofset Tesisleri, Eskişehir 2003, 251 s.

Bu kitap ilahiyat ön lisans programı için açık öğretim fakültesi yayınlarınca çıkarılmıştır. Editörlüğünü Prof. Dr. Cemal Tosun'un yaptığı kitabın yazarları Prof. Dr. Haluk Yüksel, Prof. Dr. Erdoğan Fırat ve Prof. Dr. Muâllâ Selçuk'tur.

Kitap, adından da anlaşılacağı üzere iletişim olgusu ve bunun bir neticesi olan halkla ilişkiler konuları üzerine yazılmıştır. Kitabın ilk kısmında iletişim kavramına getirilen farklı tanımlardan bahsedilmiş ve şu tanıma varılmıştır: "İnsanlar arası iletişim, bilgi, düşünce, tutum ve kanılarla davranış biçimlerinin kaynak ile alıcı arasındaki bir ilişkileşme yoluyla ve değişim amacıyla bir insandan diğerine bazı oluklar kullanılarak aktarılması sürecidir." İletişim aslında bilim insanların hepsinin ilgilendiği bir

mevzudur. Çünkü, insanlar birbirleri ile anlaşabilmek, paylaşabilmek ve aslında toplumsal yaşamın bir gereği olarak bir arada yaşayabilmek için bu olguya ihtiyaç duyarlar. Bu noktada, iletişim olgusunun ön lisans programında ders kitabı olarak yayına hazırlanması takdire şayan bir olaydır. İletişim ile ilgili herkes bir şeyler söylemiş, üzerinde çok konuşulmuş, çok yazılmış, kitaplar basılmıştır. Ancak bu kitap bir ders kitabı olması hasebiyle iletişim ile ilgili tüm kavramları sistematik bir şekilde ele almıştır.

İletişim kavramı bir süreç olarak ele alınmış ve bu sürecin unsurları da şu şekilde belirlenmiştir: **Kaynak** **Ö İleti** **Ö Alıcı** **Ö Yansıma**. Belirlenen bu kavramlar öğrencinin anlayabileceği şekilde açıklanmış ve günlük hayatta bunların karşılıklarının neler olduğu tartışılmıştır. Böylece öğrencinin bilimsel olarak öğrendiği iletişim olgusunun öğrencinin hayatında ne anlama geldiği de öğrenciye kavratılmıştır.

Zaten her ünitenin başında, ünite sonunda öğrencide oluşması beklenen hedefler de bildirilmiş olduğundan, ünite bu hedefleri gerçekleştirme doğrultusunda hazırlanmıştır.

Bir sonraki konuda iletişimin ayrılmaz parçası olan konuşma ve dinleme kavramlarına değinilmiştir. Bu ünite de iyi bir konuşmanın ve iyi bir dinlemenin nasıl olması gerektiği üzerinde durularak, öğrencinin çok basit kavramlar gibi görünen konuşma ve dinlemenin de aslında çok dikkat edilmesi gereken mevzular olduğu ortaya konulmuştur.

Bu ünite de konuşmayı oluşturan etmenler ele alınmıştır. Bunlar da: Ses, telaffuz, konuşma dinamiği, sözcük hazinesi ve üslup olarak belirlenerek tek tek açıklanmıştır. Konu sonunda her ünite de olduğu gibi özet yapılmış ve değerlendirme sorularıyla da öğrencilerin bilgileri pekiştirilmiştir.

Üçüncü Ünite, “Bilgilendirici ve Küçük Gruplarda Konuşma” başlığını taşımaktadır. Adından da anlaşılacağı üzere bu ünite konuşma türlerini ele almaktadır. Bu türleri üç ana başlıkta toplamakta ve bilgilendirici konuşma, özel durumlarda konuşma ve küçük gruplarda konuşma olarak belirtmektedir. Daha sonra bunların özellikleri ve türleri üzerinde durularak bir bakıma hitabet türleri öğretilmektedir.

Dördüncü Ünite de ise ikna kavramına yer verilmektedir. İkna kavramı ile birlikte tutum kavramı ve tanımı yapılmakta ve ikna kavramının günlük hayattaki yeri belirlenmektedir. Önemli kavramlardan bir diğeri olan ikna ve zeka bağlantısı ayrı başlıkta ele alınmıştır. Daha sonra ikna kavramına iletişim açısından yaklaşılarak, ikna edici iletişim konusundaki yaklaşımlar hakkında bilgi verilmiştir. Son olarak ta ikna sürecinin izlediği yol olarak, toplu iletişim sürecindeki gibi temel öğeleri anlatılmıştır. Yine ünite sonunda kısa bir özet ve değerlendirme ile ünite tamamlanmıştır.

Beşinci Ünite ise “Sözsüz İletişim” adlı ünitedir. İletişim olgusunun sadece konuşmak olmadığını göstermesi, bunun susma, giyim-kuşam ve beden dili ile de olabileceğini göstermesi bakımından oldukça önemli bir konudur. Bu ünite ile birlikte iletişim olgusu bir bütün halinde ortaya koyulmuştur. Önceki üniteler de sözlü iletişim kavramı üzerinde durulmuş,

bu ünite de onu tamamlayan bir unsur olan sözsüz iletişim ile birlikte etraflı bir şekilde iletişim konusunda bilgilendirme yapılmıştır.

Altıncı Ünite de ise “Din Hizmetlerinde Halkla İlişkiler” konusu ele alınmıştır. Bu ünite de öncelikli olarak hizmet, din hizmeti, halkla ilişkiler kavramları ele alınarak bunların iletişim kavramı ile olan ilişkisi üzerinde durulmuştur. Bununla bağlantılı olarak, halkla ilişkilerin nasıl bir süreçten geçerek bu güne geldiği ve buna bağlı olarak da din hizmetlerinin nasıl olması gerektiği açıklanmaktadır. Bu açıdan düşünüldüğünde, din hizmetlerinden ne anlamamız gerektiği de ortaya çıkmaktadır. Din alanında hizmet adı altında yaptığımız yanlışlıkları ortaya koyması ve olması gerekeni vermesi açısından bu bölümde yeterli bilgi verilmektedir. Konu sonundaki özet de din hizmeti veren şahısların yapmaları gerekenler çok güzel ve net bir biçimde ortaya koyularak kalıcılık sağlanmıştır.

Diğer bir ünite olan “Din Hizmetlerinde Halkla İlişkiler Açısından İletişim” adlı yedinci ünite de bir önceki ünitenin devamı ve tamamlayıcısıdır. Daha önceki ünitelerde iletişim kavramı üzerinde etraflıca durulmuş, bir önceki ünite de halkla ilişkiler kavramı anlatılmış, bu ünite de ise bu iki kavram arasında nasıl bir ilişki olması gerektiğinden söz edilmiştir.

Burada önemli noktalardan biri, din hizmetlerinde cemaatle iletişim içine girerken hangi hususların göz önünde bulundurulması gerektiğidir. Bunlar kitapta üç bölüme ayrılmıştır. Birincisi, iletişimde bulunana kişilere bağlı özellikler, ikincisi, iletişim içinde bulunduğu ortamın sosyal özellikleri, üçüncüsü ise iletişimin içinde olduğu ortamın fiziksel özellikleridir. Dolayısıyla din görevlisinin iletişime geçtiği cemaatle bu özellikleri dikkate alarak iletişim kurması büyük öneme sahiptir.

Bu bölümdeki önemli kavramlardan birisi de “tıkanık iletişim”dir. Tıkanık iletişim, cemaatin dinlediklerini anlamsız ve gereksiz bulduğu durumda yaşanır. Yani iletişime geçilen kitle bu iletişime kapalıdır. Bu konuda da din görevlisinin uyanık olması ve cemaatin bu tutumlarının farkında olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu ünite de ayrıca peygamberler tarihinden örnekler verilerek din hizmetlerinde cemaatle iletişimin nasıl olması gerektiği açık bir şekilde izah edilmiş ve olması gereken ortaya koyulmuştur.

Sekizinci Ünite olan “Din Hizmetlerinde Rehberlik ve Dini Danışmanlık” konusu da din hizmetleri açısından oldukça önemli bir konudur. Bu ünite de rehberlik, bir insandan diğer bir insana problemler karşısında seçenekler sunmak, o problemleri tanımasını sağlamak ve çözüm önerileri sunarak yardım etmek olarak tanımlanmaktadır. İşte bu noktada Allah’ın insanlarla vahiy aracılığı ile bir tür rehberlik ilişkisi kurduğu ortaya konmaktadır. Allah da insanlara “Biz insanoğluna yolu gösterdik, şükretmek veya etmemek ona aittir.” (76 İnsan 3) gibi ayetlerle rehberlik hizmeti sunmaktadır. Ancak bu noktada önemli olan hususlardan biri de rehberlikte önemli olan serbest seçim ve hür irade konularının Kuranikerim’de de oldukça önemli yer tutmasıdır. Bu bağlamda Kuranikerim’den rehberlik

örnekleri verilmiş ve bu konu pekiştirilmiştir. Bu örnekler arasında şunlar vardır: Hz. Musa'nın Sîna kavminin başına rehber olarak Hz. Harun'u bırakması, Lokmanın oğluna yaptığı rehberlik, Hz. Yusuf'un zindanda rüya tabiri yoluyla yaptığı rehberlik ve Hz. Muhammet'in ashabına yaptığı rehberlik.

Bu ünite de rehberliğin yanı sıra ele alınan kavramlardan biri de " Dini Danışmanlık " kavramıdır. Bu da din görevlisinin, daha çok ahlâk ve değer problemleri ile ortaya çıkan sorunlarıyla ilgilenen bir yardım mesleği olarak tanımlanmaktadır. Bu noktada asıl görev imamlara düşmektedir. Ünite içerisinde, imamlara düşen dini danışmanlık görevinin ne kadar yapıldığı ve nasıl olması gerektiği tartışılmıştır. Bu bağlamda imamlara, toplumda bir liderlik vasfı taşıdıkları ve bu vasfın olmazsa olmaz sayılabilecek nitelikleri hatırlatılmaktadır.

Dokuzuncu Ünite olan "Kendini ve İnsanı Tanıma" ünitesi de yine din hizmetleri açısından ele alınmıştır. Ünite de halkla ilişkilerde ve insanlara bir din hizmeti sunarken kendimizi ve karşımızdaki topluluğu yeterince tanıyor muyuz? sorusuna cevap aranmaktadır. "İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir. Sen kendini bilmezsen bu nice okumaktır" sözü ışığında konuya bakacak olursak ünite üzerinde durulan nokta şudur: Kişinin din hizmetinde öncelikle benliğini tanıması gerekir. Bunun önündeki en büyük engel psikolojik savunmadır. Yani kişinin yaptığı şeyi akla uygun hale getirmek için kendini değiştirmek yerine dış dünyayı değiştirmesidir. Bunu da savunma mekanizmaları yolu ile yapmaktadır. Kişi, benliğini tanıma yoluyla yeteneklerinin farkında olacak ve kendini gerçekleştirecektir. Buna da eğitimle sahip olacaktır.

Kendini tanıyan ve gerçekleştiren insan, karşısındaki insanları da tanımaya çalışacaktır. Ünitenin ana konularından biri de budur. Bu noktada kendini bazı kötü davranışlardan kurtarması gerekmektedir. Bunlar; Egoantrizim (benmerkazcilik), önyargılar, bencillik gibi kavramlardır. Oysa iletişime geçen din görevlisi için insanın ayrı bir dünya olduğunun farkına varması, insanlarla empati kurabilmesi ve onları tanımaya çalışması sağlıklı bir iletişim için vazgeçilmez hususlardır.

Onuncu Ünite kısa bir ünite olup "Kişilik nedir? Kişilik bakımından kendini değerlendirme" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde kişilik şu şekilde tanımlanmıştır: İnsanın kalıtımla ilgili bütün özelliklerini, sonradan edindiği özelliklerini, duygularını, alışkanlıklarını, bütün davranış özelliklerini ifade eden bir kavramdır.

Bu tanım verilmekle birlikte aslında ortak bir tanım olmadığından söz edilerek kişilik konusunda farklı yaklaşımlar da belirtilmiştir. Kur'an-ı Kerim'deki kişilik özellikleri de belirlenerek din görevlisinin sahip olması gereken nitelikler açıklanmış ve ünite tamamlanmıştır.

On Birinci Ünite de artık yaygın eğitim kapsamındaki camilerdeki din hizmetlerine geçilmiştir. "Camilerde Yetişkinlere Yönelik Din Eğitimi Çalışmaları" başlığı altındaki bu ünite de öncelikle yetişkinler din eğitiminin

tanımı yapılmış ve “Resmi yada özel kuruluşlarca yetişkinlere türlü alanlarda bilgi kazandırmak ve anlayışlarını geliştirmek amacıyla düzenlenip yürütülen planlı eğitim etkinlikler” olarak ifade edilmiştir.

Bu konunun önemine vurgu yapılarak konusu ve amacı üzerinde durulmuş, yetişkin din eğitiminde uygulanması gereken yöntem ve teknikler ile ilkelerin neler olduğu açıklanmıştır.

Çocuk eğitimi ile yetişkin eğitimi arasındaki fark şöyle ortaya koyulmuştur: **Çocuk eğitimi** □ **Bilgi** □ **Çözüm** □ **Sorun**, **Yetişkin eğitimi** □ **Sorun** □ **Bilgi** □ **Çözüm**.

Yetişkinlerin ilgi duydukları konular da şu şekilde sıralanmıştır:

- Meslek yada işlerini ilerletecek bilgiler,
- Dostluk kurmaya yarayacak bilgiler,
- Yaşayarak öğrenmeye elverişli konular,
- Toplumdaki rollerini ve görevlerini yerine getirmeye yarayacak bilgiler.

Bu konuların ele alınması, yetişkin din eğitiminde görev alacak olanlara yardımcı olması bakımından olumlu bir gelişme sağlayacaktır. Bu noktada bilinmesi gereken diğer bir husus da yetişkin insan tipini iyi tanımak olacaktır. Eğer bu tipler ve özellikler bilinirse iletişim daha sağlıklı bir zemine oturacaktır.

Bu üniteadaki önemli kavramlardan biri de “Hayati yardım” olarak isimlendirilen kavramdır. Bu, “Din görevlisinin yetişkinlerin hayatı anlama çabalarına dini muhteva ile yardımcı olması” demektir. Bu konuda yetişkinlere çok büyük görev düşmektedir. Din görevlisi bu kapsamda, hayatın anlamını keşfetmesi, hayattaki yerini belirlemesi, davranışlarını geliştirmesi ve kendisini tanıması noktasında yetişkine yardım etmelidir.

On İkinci Ünite “Din Hizmetlerinde Halkla İlişkilerin Vasıtaları 1 Vaaz” başlığını taşımaktadır. Adından da anlaşılacağı üzere vaaz, halkla ilişkilerde bir araç olarak görülmektedir. Üniteye vaaz ile ilgili kavramlar tanımlanmış ve neticede vaaz ile rehberliğin ortak yönleri olduğu sonucuna varılmıştır. Rehberlik, kendini, çevresindeki olanakları tanıması, gizil güçlerini geliştirmesi, sorunlarını çözebilmesi için kişiye, bu işi meslek edinmiş uzmanlarca yapılan düzenli bir yardım sürecidir. Vaazda da kişinin belli alanlardaki istek ve ihtiyaçlarının karşılanması, bu alanlarla ilgili yeteneklerinin geliştirilmesi, dini konularda kararlar vermesi, planlar yapılması ve hayatın dini boyutunu yorumlayabilmesi gibi kavramlar vurgulanmaktadır. Dolayısıyla vaaz, bir rehberlik faaliyeti gibi ele alınmıştır.

Vaazla ilgili olarak, vaizlik mesleğinin tarihi süreci ele alınmış ve vaizlik ile halkla ilişkiler arasındaki ortak noktalar açığa çıkarılmıştır.

On Üçüncü Ünite “Öğretim İlke ve Yöntemleri Işığında Vaaza Hazırlık” olarak belirlenmiştir. Daha önceki üniteye tanımı ve gelişim süreci verilen vaaz, bu üniteye pratik olarak ele alınmıştır. Yani vaaz hazırlanmasında nelere dikkat edileceği belirtilerek, vaazda plan yapmanın

önemine değinilmiş ve vaazın uygulama safhaları açıklanmıştır. Bu bağlamda vaaza hazırlıkta belli aşamalar şu şekilde sıralanmıştır:

- Vaaz için uygun bir konunun seçimi,
- Vaazın sınırlandırılması,
- Amaçlarının belirlenmesi,
- Uygulanacak yöntem ve tekniklerin saptanması,
- Değerlendirme konusunda neler yapılacağıın planlanması.

Bu aşamalar aslında sadece vaaz açısından dikkat edilecek unsurlar değildir. Bir ders anlatırken, bir bildiri sunarken, bir seminer hazırlarken de benzer aşamalara uymak gerekmektedir.

On Dördüncü Ünite de hazırlanması gerçekleşmiş bir vaazın ne şekilde sunulacağı üzerinde durulmuştur. Ünite “ Öğretim İlke ve Yöntemleri Işığında Vaazın Sunuluşu” başlığını taşımaktadır. Vaazda uygulanan anlatım yöntemi ele alındıktan sonra uygulanabilecek diğer yöntemler hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Bununla ilgili olarak Kur’an Kıssalarının vaazda kullanılabileceğinden söz edilerek bazı örnekler verilmiştir. Daha sonra da vaazın sunulmasında uyulması gereken ilkeler ele alınmıştır. Bu ilkeler şu şekilde sıralanmıştır:

- Cemaatiniz ve içinde bulunduğunuz toplumda saygın bir kişi olarak bilinmek için elinizden geleni yapınız,
- Giyiminiz, oturuşunuz ve duruşunuzla cemaate güven veriniz,
- Sesinizi kullanmayı öğreniniz,
- Sesinizi jest ve mimiklerle destekleyiniz,
- Zamanımızı iyi kullanınız,
- Öğretimi kolaylaştırmak için araç-gereç kullanınız,
- Ayet ve hadisleri, fazla uzun olmamak kaydıyla Arapçalarından okumaya çalışınız,
- Kullandığınız dilin sade ve açık olmasına özen gösteriniz.

Son Ünite olan on beşinci ünite de ise “Din Hizmetlerinde Halkla İlişkilerin Vasıtaları 2 Hutbe” başlığıyla vaaz konusunun devamı olan hutbe konusu ele alınmıştır.

Bu ünite de vaaz ünitesinde olduğu gibi öncelikle hutbe ile ilgili olan kavramlar ele alınmıştır. Hatiplerin hitap ederken uygulamaları gereken hususlar sıralanmış ve bu noktada Hz. Peygamberin hutbelerinin model olarak alınması gerektiği, imam-hatipler için hizmet içi eğitim seminerlerinin verilmesi gerektiği, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın hutbe hazırlamaları konusunda din görevlilerini yetiştirmeleri gerektiği vurgulanmıştır.

Hutbe konusuna örnek olması bakımından Hz. Peygamberin hutbesinin özellikleri ele alınmış, Kur’an’a göre hitabetin incelikleri şu şekilde özetlenmiştir:

- Kavl-i Maruf : Güzel, yapıcı söz,
- Kavl-i Sedîd: Doğru, sağlam, etkili söz,
- Kavl-i Leyin: Yumuşak, tatlı söz,
- Kavl-i Kerîm: Nazik, saygılı söz,

- Kavl-i Meysûr: Gönül alıcı, teselli edici söz,
- Kavl'ül Muminin: İnanların sözü.

Bu üniteyle kitap tamamlanmıştır. Kitabın bütünlüğü açısından inceleyecek olursak, iletişim ile ilgili kavramlar din hizmetleri başlığı altında etraflıca ele alınarak okuyucuya sunulmuştur.